

MASTER OF ARTS EXAMINATION, 2025

2nd Year, 2nd Semester

SANSKRIT

Subject Code : SANS/PG/4.5D

[In Quest of Dharmasastra Materials in the Arthasastra of
Kautilya and The Puranas]

Time : Two Hours

Full Marks : 30

The figure in the margine indicate full marks.

विभाग:- क

१. निम्नलिखितेषु पञ्च प्रश्नाः सुरगिरा देवनागर्या लिप्या च समाधेया। 1×5=5
- का। अर्थशास्त्रानुसारं चतुष्पादविवादार्थानां नामानि लेख्यानि।
- ख। किं नाम शासनम्?
- गा। दायधर्मः कथं प्रकल्पितः ?
- घ। सर्वेषामन्तरालानां विभागः कीदृशो भवेत्?
- ङ। निषादस्योद्भवः कथं स्यादिति कौटिल्यमतानुसारं लेखनीयम्।
- चा। भगिन्याः दायभागविषये किमुक्तं कौटिल्येन?
- छ। कदा पितुराचार्योऽन्तेवासी वा सम्पत्ते भागः लब्धुं शक्नोति ?

२. निम्नोक्तेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम्। 5x2=10
- का। असवर्णा-सवर्णानां दायभागविषये कौटिल्यस्य मतमालोच्यताम्। क्षेत्रजपुत्रस्योद्भवः कथं स्यात्? तस्य दायभागप्रसङ्गे कौटिल्येन किमुक्तम्? 3+1+1 = 5
- ख। कौटिल्ये अर्थशास्त्रे 'औशनसो विभागः यथा उपलभ्यते तथा आलोच्यताम्। तन्मतं कौटिल्येन स्वीकार्यं न वेति? तत्र पितुः परिवापेषु द्रव्येषु पुत्राणां कीदृशो भागः कल्प्यते ? 3+.5+1.5=5
- गा। नानास्त्रीपुत्राणां दायभागविषये कौटिल्यमतस्य गुरुत्वं विचार्यताम्।

विभाग:- ख

- निम्नलिखितेषु पञ्च प्रश्नाः सुरगिरा देवनागर्या लिप्या च समाधेया। 5x1=5
- का। महाप्रलयकालान्ते जगत् कीदृशमासीदिति मत्स्यपुराणानुसारं लेखनीयम्।
- ख। मार्त्तण्ड इति पदस्य किं तात्पर्यम्?
- गा। आदित्य पदस्य निर्वचनं मत्स्यपुराणे यदुच्यते तल्लिख्यताम्।
- घ। लोभः क्रोधश्च काभ्यां जातौ?
- ङ। अग्निपुराणे विद्याः कतिविधाः? नामत उल्लेखनीयाः।

चा। पुराणस्य लक्षणम् अग्निपुराणानुसारं देयम्।
छ। आत्मयाजी कथं स्वाराज्यमधिगच्छति?

४. निम्नोक्तेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम्।

5x2=10

का। मत्स्यपुराणे प्रलयस्य यद्वर्णनमुपलब्धं समासतः तदालोच्यताम्। तस्मात् प्रलयाद्रक्षणस्य
कीदृशोपायः मत्स्येन निर्दिष्टः?

4+1

ख। सांख्यदर्शनसम्मतसर्गः मत्स्यपुराणे यथोच्यते तथालोच्यताम्।

गा। अग्निपुराणानुसारं अनध्यायविधेः माहात्म्यं निरूप्यताम्।

घ। किं नाम नरकम्? नरकस्य भेदाः, तेषाञ्च भोगकारणानि अग्निपुराणानुसारं लिख्यन्ताम्।

.5+4.5
